

۹۹۹۲۸
۹/۱۶

جستارهای اعتقاد غلو

www.ketab.ir

به کوشش:
محمد حسین نصیری

تحقیق
پژوهشکده معارف اهل بیت علیهم السلام

www.ketab.ir

- نصیری، محمدحسین، ۱۳۶۵-
جستارهای اعتقادی غلو/ به کوشش محمدحسین نصیری
تحقیق پژوهشکده معارف اهل بیت علیهم السلام.
قم: نشر معارف اهل بیت الطاهرین علیهم السلام، ۱۴۰۰.
۸۰۴ ص.
- ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۸۵۹-۳-۵
فیپا
غلو-- مقاله‌ها و خطابه‌ها
* Hyperbole (Theology) -- Addresses, essays, lectures
غلو-- جنبه‌های قرآنی-- مقاله‌ها و خطابه‌ها
* Hyperbole (Theology) -- Qur'anic teaching --
Addresses, essays, lectures
غلو-- جنبه‌های مذهبی-- اسلام-- مقاله‌ها و خطابه‌ها
* Hyperbole (Theology) -- Religious aspects -- Islam
-- Addresses, essays, lectures
موسسه معارف اهل بیت علیهم السلام، پژوهشکده معارف
اهل بیت علیهم السلام
BP۲۲۵/۳۷
۲۹۷/۴۶۴
۷۶۱۴۸۸۸
- سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست نویسی
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
شناسه افزوده
رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

حستارهای اعتقادی: غلو

تحقیق:

پژوهشکده معارف اهل بیت علیهم السلام

ناشر: نشر معارف اهل بیت الطاهرین علیهم السلام

چاپ: اشراق نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰ ش

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
۱۲۰۱۲۰

تمام حقوق محفوظ است.

مراکز پخش

۱. قم، ۴۵ متری شهید صدوقی (زنبیل آباد)،
کوی ۳۴، پلاک ۱۵، موسسه معارف اهل بیت علیهم السلام
کدپستی: ۳۷۱۶۸۶۶۵۱۴ - ۳۷۱۶۸۶۶۵۱۵
تلفن: ۴-۳۲۹۱۴۶۰۲-۰۲۵ / دوزنگار: داخلی ۱۵۰

۲. قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه
همکف، پلاک ۱۱، تلفن: ۳۷۸۴۲۴۴۳-۰۲۵

فهرست اجمال

- ۷..... سخن پژوهشگرده
- ۹..... درآمدی بر غلوپژوهی

بخش اول: تاریخچه و جریان شناسی غلو / ۴۵

- ۴۷..... جریان های غالبانه در عصر حضور / یدالله حاجی زاده
- ۸۱..... بازشناسی اندیشه غلو / مریم قبادی / محمدعلی مهدوی زاده
- ریشه ها و علل پیدایش غلو در عصر ائمه علیهم السلام / یدالله حاجی زاده / نعمت الله صفری فروشانی / محمدرضا بارانی
- ۱۱۷..... محمدرضا جباری

بخش دوم: اشخاص تأثیرگذار در غلوپژوهی / ۱۵۵

- ۱۵۷..... «عبدالله بن سبا»، آنچه بود و آنچه نبود / سید محمدکاظم طباطبائی
- ۱۷۹..... جابر جعفی؛ غالی یا متهم به غلو / مصطفی حقانی فضل
- ۲۰۷..... تطور گفتمان تفویض در سده دوم هجری و طیف مفضل بن عمر / سید محمدهادی گرامی
- ۲۴۱..... شخصیت غالبانه ابوالخطاب و واکاوی مواضع ائمه اطهار علیهم السلام در برابر او و پیروانش / یدالله حاجی زاده

بخش سوم: مفهوم شناسی و معیارهای غلو / ۲۷۳

- ۲۷۵..... معیارهای غلو در قرآن و روایات / داوود افق
- ۳۰۵..... تحلیل شرک انگاری اعتقاد به مقامات الهی امامان علیهم السلام برپایه اوصاف قرآنی مشرکان / رضا قربانی زرین

- خدا یا ناخدا؛ نگاهی به احادیث «نَزَلُونَا عَنْ الرُّبُوبِيَّةِ» / مرتضیٰ علیزاده نجار ۳۳۳
- معیار غلو در اندیشه شیخ صدوق / زهیر بلندقامت پور / محمد باقر ملکیان ۳۷۳
- تبیین معنایی اصطلاح علمای ابرار با تأکید بر جریانات فکری اصحاب ائمه علیهم السلام / محمد جعفر رضایی
- / نعمت الله صفری فروشانی ۳۹۷
- بررسی حد و معیار غلو و تقصیر از دیدگاه شیخ مفید و علامه مجلسی / فروغ السادات رحیم پور / فرزانه شهبازی ۴۲۳

بخش چهارم: امامیه و مواجهه با غالیان / ۴۴۹

- روش برخورد امامان معصوم علیهم السلام با مدعیان دروغین در جامعه شیعه / محسن انبیایی ۴۵۱
- اخراج راویان از قم؛ اقدامی اعتقادی یا اجتماعی / سید حسن طالقانی ۴۸۵

بخش پنجم: غلو و میراث امامیه / ۵۰۳

- غالیان و اندیشه تحریف قرآن / محمد حسن احمدی ۵۰۵
- بازخوانی گزارش دش و تحریف غالیان در پرتو کارکرد فرهنگی نهاد امامت / سیدعلیرضا حسینی شیرازی
- / طاهر عزیززکیلی ۵۶۱
- صفار قمی و کتاب بصائر الدرجات / محمدعلی امیرمعزی / ابوالفضل حقیری قزوینی (مترجم) ۵۹۷
- نظریه «امامت باطنی در تشیع نخستین» در بوته نقد / محمد جعفر رضایی / محمد نصیری ۶۳۳
- جستاری در آموزه‌های امامتی سه تن از راویان متهم به غلو و نشانه‌های باورپذیری آنها / سید علیرضا
- حسینی شیرازی ۶۶۳
- دیدگاه‌های غضائری و ابن غضائری درباره مقامات امامان علیهم السلام با نگاهی انتقادی به قرائت غیر الهی
- از امامت / رضا قربانی زرین ۷۰۹
- جریان‌شناسی غلو و غالیان در رجال نجاشی / محمد تقی دیاری بیدگلی ۷۳۷
- نقش باورهای کلامی در داوری‌های رجالی / سید علیرضا حسینی شیرازی / محمد تقی شاکر ۷۶۱
- فهرست تفصیلی ۷۸۹

سخن پژوهشکده

پرسش‌هایی بزرگ همواره روح و عقل بشر را به خود مشغول داشته و انسان برای یافتن پاسخ آن به هر جا سرکشیده و پاسخی یافته است. از دل همین پاسخ‌ها انواع نظریه‌ها و دیدگاه‌ها شکل گرفته و افزایش افکار بیشتر، بر حیرت و سرگردانی بشر افزوده است.

به دلیل اهمیت همین پرسش‌ها ادیان الهی پاسخ‌گویی به این مسئله‌ها را سرلوحه رسالت خویش دانسته‌اند و نخستین حرکت پیامبران در جهت اصلاح داشته‌ها و دستاوردهای معرفتی بوده است. انبیا با بیدارسازی فطرت و با هشدار به عقل‌های خفته و خوگرفته به عادات و اندیشه‌های خام، راه‌هایی از حیرت و گمراهی را نشان دادند و مردمان را به شناخت بهتر حقایق رهنمون شدند. با این همه، به دلیل دشواری این موضوعات از یک سو و دلبستگی به داشته‌های پیشین از سوی دیگر، پیروان پیامبران نیز گاه از درک و دریافت دقیق حقایق وحی و امانده و دیدگاه‌های خویش را با معارف و حیانی در هم آمیخته‌اند. از این رو حضور پیامبران به صورت پیاپی، برای اصلاح تدریجی این اندیشه‌ها ضروری بوده است. قرآن بارها بر اهمیت رسالت عالمان ربانی و لزوم حضور و حرکت آنان در جامعه برای پاک‌سازی فکر و فرهنگ دینی تأکید کرده است. آری، نشر دانش دین و تبیین دقیق دیدگاه‌های اصیل اعتقادی در هر زمان و مکان بردوش آگاهان سنگینی می‌کند و با گسترش شبهات و ابهامات، این امر ضرورتی دوچندان می‌یابد.

بدیهی است که امروزه در مواجهه با امواج فکر و فرهنگ چاره‌ای جز دوراندیشی و پژوهش در ابعاد و زوایای مسائل علمی نیست. برای شناخت درست حقیقت، پیش از هر چیز، باید آرا و اندیشه‌ها را به دقت بازشناخت و از چند و چون دیدگاه‌ها و چرایی‌شان پرده برداشت.

مجموعه حاضر تلاش می‌کند که با گردآوری بهترین مقالات در یکی از موضوعات مهم اعتقادی، امکان مقایسه و سنجش را برای پژوهندگان حقیقت فراهم سازد. این دفتر به موضوع

غلو و جایگاه آن در حوزه نبوت و امامت از وجوه مختلف معرفی می پردازد. بی شک شناخت مسئله امامت که به عنوان مرز میان تشیع و تسنن شمرده می شود، با شناخت امام و اوصاف او همراهی دارد. توصیه اهل بیت علیهم السلام به همگام شدن شیعیان با آنان و دوری از غلو و تقصیر در صفات امام، ضرورت غلو پژوهی را نمایان می سازد. در این مجموعه نخست همه مقالات فارسی، تا زمان نشر این کتاب، گردآوری، بررسی و ارزیابی شد، ولی فقط تعدادی از آنها، که در ارزیابی های مکرر، پرمایه تر و مناسب تر تشخیص داده شدند، انتشار یافتند. آنچه در اینجا آمده، بی کم و کاست، همان متن اصلی مقالات است که پیشتر نشر یافته و فقط ویرایشی صوری در متن صورت گرفته است و یا برخی منابع تدارک و تکمیل گردیده است. تعداد اندکی از مقالات با ویراست جدید - توسط نویسندگان - تنظیم و بازنگاری شد و برخی دیگر به سفارش گردآورنده محترم در این مجموعه نشر یافته است. پیشنهاد می شود که این کتاب یک متن پایه برای درس راهنما شناسی به ویژه امام شناسی در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری در نظر گرفته شود. پژوهشکده معارف اهل بیت علیهم السلام ضمن سپاس گزاری از همه نویسندگان مقالات، از گردآورنده محترم این جستار حجت الاسلام والمسلمین محمد حسین نصیری، جناب آقای دکتر یدالله حاجی زاده به جهت نگارش اولین مقاله این مجموعه، جناب آقای حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا حسینی به عنوان مدیریت اجرایی تقدیر می نماید. همچنین از کسانی که در ساماندهی این اثر نقش آفرینی کردند، از جمله جناب آقای سید هادی ناطقی در حروف نگاری، جناب آقای محمد حسین خدایی در نمونه خوانی و نیز جناب آقای محمد مهدی حججی در صفحه آرایی، قدردانی می نماید. لازم است از جناب آقای مسعود اقوام کرباسی مدیریت محترم امور داخلی موسسه معارف اهل بیت علیهم السلام که هماهنگی های اجرایی این پروژه را بر عهده داشتند تشکر نماییم. در پایان از مدیریت محترم پژوهشکده، حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد تقی سبحانی که مقالات زیر نظر ایشان مورد ارزیابی قرار گرفت و مسیر تحقیق و نشر این مجموعه را هموار نمودند، سپاسگزاری کنیم. امید داریم که این کوشش ها مورد رضایت خداوند تعالی و اولیای پاکش قرار گیرد.